

Joan Fuster: O ara o mai

Antoni Royo

Membre de l'executiu de la Plataforma per la Llengua

En el gran acte celebrat a la plaça de Bous de Castelló de la Plana l'abril de 1982, Joan Fuster va dur a terme una de les seues intervencions més cèlebres, de la qual el final ha passat a ser una frase emblemàtica: «O ara o mai.»

Per a entendre tot el sentit d'aquestes paraules, cal veure el context històric en què tenia lloc la intervenció; ens trobàvem en plena «batalla de València», quan es qüestionava la mateixa essència de la nostra nació en negar la unitat de la llengua catalana i, de retruc, negar-li qualsevol forma d'oficialitat. Ens estàvem jugant, doncs, el nostre futur com a poble, amb una llengua diferenciada i sense subordinacions al castellà. I la gent va respondre amb contundència, omplint aquella plaça de senyeres i de crits en favor de la llengua, de la seua normalitat i de la llibertat del nostre país.

L'ambient ja s'havia caldejat molt amb l'actuació de Lluís Llach, llavors en el cim de la fama, que va cantar acompanyat per la Banda Municipal de Castelló. A la tribuna presidencial, els qui que encara restaven vius dels signants de les Normes de Castelló (1932). Flotava el record de Manuel Sanchis Guarner, el gran filòleg valencià mort feia pocs mesos, després d'haver rebut una bomba a casa seua, de la qual ni tan sols havia estat esbrinada l'autoria i, ben al contrari, fins i tot havien gosat atribuir-li-la a ell mateix. I Fuster pren la paraula, enmig del silenci, i la seua intervenció va ser corejada per aplaudiments continuats i llançament de consignes nacionalistes, entre les quals, la més sovintejada era aquella de «País Valencià / Països Catalans». I la seua conclusió final: «O ara o mai», va ser l'esclat del deliri dels milers i milers d'assistents.

A veure, aquest «o ara o mai» va tenir una resposta clara per part de tots els qui estimem «la llengua i la terra», com ens agrada d'anomenar-nos. Com si, d'alguna manera, ens diguérem a nosaltres mateixos que ja n'hi havia prou, que ja havíem suportat, i massa, les humiliacions i les renúncies a què havíem arribat, de la mà d'una dreta manipuladora, que jugava amb els sentiments dels valencians per desviar-los de la seua reivindicació cap a un anticatalanisme absurd, i d'una esquerra claudicant, per a la qual molt sovint semblava que «la cosa no tenira res a veure amb ells». Doncs

no, s'havia acabat, des d'aquell moment; anàvem a començar a posar el País Valencià dempeus: lingüísticament, va ser el gran moment quan la llengua s'anà fent present arreu, començant per les escoles i prosseguint pel conjunt de la vida pública, per més entrebancs que ens posaren alguns, i per més indiferència que ens atorgaren els altres; cívicament, va ser el gran moment d'Acció Cultural, i darrere seu van venir els grans projectes de país: *El Temps*, recepció de TV3, lluita per la normalització de Canal 9, creació de la xarxa de Casals Jaume I, impuls del rock en català amb aquells Tirant de Rock...; políticament, perquè just eixe mateix dia, en la manifestació de la vesprada pels carrers de Castelló, els diferents grupuscles nacionalistes que s'havien salvat de la fagotització dels partits espanyols van començar a mostrar a tot el país la seua imatge més unitària.

I l'«ara» fusteriana no s'ha aturat en tots aquests anys. Estem millor o pitjor, lingüísticament, nacionalment? Per començar, jo diria que encara som, i això és molt dir quan tants i tan poderosos enemics han prestés destruir-nos com a poble. La llengua ha avançat en prestigi social i en ús públic, però certament ha perdut en tant per cent de parlants. Aquest és un fet innegable, i no s'hi val a ocultar-lo; però el primer tampoc, i, en canvi, sovint es fa, per part dels depressius i d'aquells que semblen complaure's en el «com més malament, millor». Nacionalment, la ideologia nacionalista ha amarat una part del nostre poble, una part percentualment important, tot i que encara completament insuficient per a poder fer realitat els nostres desitjos, els nostres somnis, si ho voleu així.

Què en diria, Joan Fuster, avui, si ens veiera «per un foradet»? Segurament lluiria aquell somriure entre cínica i escèptica que el caracteritzava, i ens encoratjaria a continuar endavant, sense fer cas dels cants de sirena d'aquells que ens voldrien veure resignants, ni dels altres, si no els mateixos, als quals agradaria contemplar-nos enmig d'una renúncia lingüísticonacional com la que ells fan dia rere dia. I no, amb entrebancs de tota mena, el País Valencià continua eixe camí que ens va marcar Fuster. Justament perquè estem fent possible, a poc a poc però sense aturar-nos, aquell «ara», no ens trobarem mai amb la dura sentència del «mai». I, com diria el laic Fuster, «amén».